

Esej iz predmeta “Medijska kultura”

Tema: Učestalost profanizacije žene u masmedijima (bh. diskurs)

Studentica:
Medina Aganspahić

Komunikologija

Prva godina II ciklusa studija

1040/II-K

Mentorica:
Prof.dr. Fahira Fejzić - Čengić

Sarajevo, mart 2021.

Sadržaj

1. Uvod	1
2. Razrada	2
2.1. Žene u medijima.....	2
2.2. Prikazi žena u medijima	2
2.3. Stakleni strop u medijskoj profesiji.....	4
3. Napadi na novinarke u Bosni i Hercegovini u kontekstu ugrožavanja medijskih sloboda	6
3.1. Prijetnje koje novinarke dobijaju putem društvenih mreža.....	11
4. Zaključak.....	13
5. Literatura	14

1. Uvod

Razlog odabira teme koja glasi „Učestalost profanizacije žene u masmedijima“ je jednostavan. Budući da i sama studiram novinarstvo i da ću se kroz koju godinu sigurno naći u nekom od medija, željela sam ukazati na položaj žena u medijima. Prije svega želim objasniti riječ „profanizacija“ – odnosi se na ponižavanje, zloupotrebu, te nemaran odnos prema nečemu što ima veliku vrijednost, dostojnu poštovanja, a to je sa sigurnošću rečeno, žena. Položaj žena u medijima je vrlo diskriminisan, što i potvrđuju brojni primjeri koje sam navela u svome radu. Primjere koje sam navodila u radu se uglavnom tiču entiteta Republike Srpske, mada navela sam i nekoliko primjera iz Federacije Bosne i Hercegovine. Primjere koje sam obradila, a tiču se Republike Srpske odnose se na profanizaciju novinarki isključivo od strane političkih aktera, „nosioca“ značajnih uloga u politici. Žene su u medijima manje vidljive, posebice u političkim temama ili temama od javnog interesa, premda bi mediji, prema Zakonu o ravnopravnosti spolova, trebali promicati razvoj svijesti o ravnopravnosti žena i muškaraca kroz sve programske koncepte. U radu, pored toga što sam navela nekolicinu primjera koji se odnose na verbalno maltretiranje novinarki samo zato što obavljaju svoj posao, ali i ponižavanje na osnovu fizičkog izgleda, spomenula sam i stakleni strop koji je karakteristika medijske profesije. Upravo se njemu pripisuje opstanak i dominacija stereotipnog prikaza žena u medijima

Ključne riječi: novinarstvo, novinarke, verbalni/fizički napadi, stakleni strop

2. Razrada

2.1. Žene u medijima

Novinarstvo je najstarija medijska profesija. Ona je ujedno i paradigmatično „muška profesija“. Osnivački mitovi i vještine koje donose novinarsku slavu, uglavnom afirmišu patrijarhalnu kulturu muškosti. Privlačne strane profesije izrasle su najprije na mogućnosti prisustva opasnim situacijama. Tamo gdje se mijenjaju granice, vode pregovori, žargonski rečeno cijepaju države, kroje sudbine, mogu biti samo odabrani. Godinama mit najčvršće odolijeva u ratnom izvještavanju. Ono je sve o čemu novinar sanja – pred njim se pravi historija, uz najviše uzbuđenja, one supstance od koje je profesija napravljena. Zato pristup i imaju samo odvažni, neustrašivi i posvećeni idealima važnijim od ličnih. Pojavljuje se pitanje koje se godinama prožima kroz medijsku historiju, šta bi tu mogle žene? Njihov svijet je domen trivijalnog, a to se odnosi na porodicu, pelene, kuhanje, ogovaranje – sve efemerno i svakodnevno. Sve ono što održava život. Kraj dvadesetog vijeka simbolično je oglasio da je mit odavno srušen i da je vrijeme da se to primijeti. Žene su u novinarstvo ušle teško i napredovale sporo. Carl Ackerman, student prve generacije novinarstva na kolumbijskom Univerzitetu, a kasnije njegov dekan, svjedoči o oštrom protivljenju upisa žena u prvu generaciju 1912. godine, citirajući profesora koji je govori: „*Nijedan nastavnik ne bi mogao da uči matematiku dječaka ukoliko je u sobi žena, a ako bi dječak i uspio da nauči matematiku dok je djevojčica u sobi, znači da nikada neće postati muškarac.*“¹

U međuvremenu, najznačajniji pojedinačni podsticaj za ulazak u profesiju bio je Drugi svjetski rat i mnogo upražnjenih mjesta na poslovima od kuće. U sjenci muškog ratnog heroizma beznačajno je izgledala pobjeda koju su osvojile novinarke. Obrazovanje je, ipak, presudno doprinijelo feminizaciji zanimanja.

2.2. Prikazi žena u medijima

¹ Beasley, M., u Creddon P., (1993.) Women in Mass Communication, London , str 119

„Medijska kultura sudjeluje u oblikovanju dominantnih pogleda na svijet i vrijednosnog sustava, definirajući što je dobro ili loše, pozitivno ili negativno, moralno ili nemoralno, lijepo ili ružno. Medijske priče, slike i spektakli čine simboli i mitovi koji sudjeluju u oblikovanju osobnog identiteta, kao i zajedničke globalne kulture. Predstavljanjem tema, događaja, osoba, mediji ženama i muškarcima pripisuju stanovito značenje. Mediji su tako “središnja mjesta na kojima se događaju diskurzivna pregovaranja oko roda, a stil i način na koji mediji prikazuju žene postaju neka vrsta barometra kulturološke interpretacije uloge koju se u društvu pridaje ženi.“ (Sever, Andraković, 2013: 6)

Načini na koji su žene prikazane u medijskom prostoru odašilju važne poruke konzumentima (aktivnim ili pasivnim) medijskog sadržaja, odnosno svima nama, o mjestu žene, njezinoj ulozi, životu i položaju u društvu. „Suvremeni mediji danas, osobito televizija i internet, usko su povezani s proizvodnjom i utjelovljenjem kulturnih identiteta. Naime, svjesnom se uporabom i ponavljanjem stereotipa kod primatelja informacija na suptilnoj razini ustaljuju arhetipske osobitosti muškaraca i žena koje su već društveno konstruirane kategorijom roda.“ (Lubina, Brkić Klimpak, 2014 : 213)

Prvi problem kod prikaza žena u medijima je taj što prikaza gotovo nema tamo gdje je potreban. Žene su u medijima premalo zastupljene u odnosu na muškarce, mogli bismo čak reći i nevidljive. Kada prikaz postoji, on je generaliziran na način da se žene prikazuje kao majke - domaćice, isključivo zgodne i mlade, mjesto im je u kuhinji ili u spavaćoj sobi, a inteligencija upitna. To je model koji su mediji stvorili, a nazvali ga „normalnom i poželjnom ženom“. Žene su znatno manje zastupljene u političkim temama ili temama od javnog interesa koje najviše zanimaju publiku. Muškarci dominiraju kao sagovornici u medijima i glavni su likovi u novinskim pričama. Mediji su ti koji kontroliraju i reguliraju pristup informacijama i prikazima. Kada je primjerice riječ o televiziji, žene su najviše vidljive u popodnevnim kulinarskim emisijama, emisijama o porodici, odnosno emisijama lakog sadržaja. „U istraživanju je između ostalog pronađeno da se u tiskanim medijima muškarci pojavljuju skoro 5 puta češće nego žene te da žene imaju centralnu ulogu u priči samo u 13.3% slučajeva. Također je pronađeno da su žene bile dosta manje zastupljene i na fotografijama unutar medija.“²

² <http://www.libela.org/sa-stavom/4355-zene-u-medijima-nevidljivost-kojaopstaje>

Kada nas nešto svakodnevno okružuje gdje god pogledamo, to utječe na našu percepciju, a koliko zapravo utječe nismo ni svjesni. Utjecaj medija na percepciju žena najbolje je komentarisati kroz primjere. Sjetite se bilo koje žene na visokoj upravljačkoj poziciji (iako ih je znatno manje spram muškaraca) i njenog intervjua. Iako je njena funkcija značajna za društvo najveći prostor intervjua zauzet će pitanja iz domene mode, izgleda i privatnog života. Sjetite se nekog uglednog političara i njegovog intervjua, njega niko nije pitao za omiljenog dizajnera, niti stigne li uskladiti poslovne i privatne obaveze. Također, izgled te žene komentarisat će se na svim portalima, a ko će komentarisati izgled nekog od političara? Nadalje, okrenete li se oko sebe vrlo vjerovatno ćete vidjeti predivnu ženu koja koristi određenu kremu za lice. Ona je zgodna, ima lijepu kožu, ona je jednom riječju – žena i tako mora izgledati, a upravo su mediji odredili kako žena mora izgledati. Okrenete li se još jednom mogli biste vidjeti reklamu na kojoj je muškarac u odijelu i promovira, na primjer, neko osiguranje. Muškarci su pametni, poslovni i kada su „ozbiljne“ stvari u pitanju njima se vjeruje. Ponavljanjem ustaljenih obrazaca ti obrasci postaju prihvaćeni. Mediji oblikuju i kreiraju stvarnost, a budući da su stereotipi o ženama postali „uobičajeni“ i „prihvaćeni“, kreatori medijskih poruka često na indirektnoj razini zastupaju stereotipe i djeluju u skladu s njima, odnosno nisu ni svjesni njihove prisutnosti iako su i sami zaslužni za njihov nastanak.

2.3. Stakleni strop u medijskoj profesiji

“Osim problema stereotipa o ženama u medijima, postoji i problem podzastupljenosti žena na izvršnim pozicijama u medijima. Postavlja se pitanje, šta je zapravo stakleni strop? „Glass ceiling (stakleni strop) termin je kojeg je prije 20 godina uveo ugledni list Wall Street Journal kako bi opisao prepreke s kojima se žene suočavaju u napredovanju u svojoj karijeri i koje ih sprečavaju da dosegnu vrh korporacijske hijerarhije. Osim pojma staklenog stopa (glass ceiling), koji se postavlja kao barijera u napredovanju prema gore, govori se i o pojmu ljepljivog poda (sticky floor) koji kao da žene drži priljubljenima na nižim hijerarhijskim razinama i ne dopušta im izdizanje.“

3

³ <http://www.kvalis.com/o-portalu/item/119-%C5%BEene-u-poslovnom-svijetu-istakleni-strop-glass-ceiling>

“Fenomen staklenog stropa karakteristika je novinarske profesije. Upravo se njemu pripisuje opstanak i dominacija stereotipnog prikaza žena u medijima. Fenomen staklenog stropa očituje se na četiri razine:

1. Razina društvenog sustava - fokus analize na razini društvenog sustava na širem je društvenom okruženju i na očekivanjima u pogledu uloge spolova koja se razvijaju unutar jednoga društva prema Raginsu i Sundstromu, (Ragins, Sundstrom, 1989: 51- 88) na toj razini analize centralnim se procesom smatra proces socijalizacije uloge spolova jer upravo on izravno utječe na izbor zanimanja pojedinca. Izbor zanimanja na koji su utjecali dominantni obrasci o ulozi spolova u konkretnome društvu može imati utjecaj na broj ženskih kandidata kvalificiranih za pozicije moći u organizacijama. Za ovu je propoziciju vezana tzv. “hipoteza o nedovoljnoj ponudi” prema kojoj je premalo kvalificiranih žena na raspolaganju za popunjavanje menadžerskih pozicija i to je razlog zbog kojeg su žene nedovoljno zastupljene na tim pozicijama. No, u istraživanjima ne postoje dokazi za tu hipotezu zato što službeni statistički podaci iz različitih zemalja pokazuju da žene aktivno i u velikome broju sudjeluju u radnoj snazi i zadovoljavaju potrebne kvalifikacije.
2. Razina organizacije - osim utjecaja na izbor zanimanja, socijalizacija uloge spolova u društvu također je bitna za formiranje stereotipa o ulozi spolova kakav imaju pojedinci koji donose odluke u organizacijama kada odlučuju o postavljanju i unapređenju na menadžerske pozicije. To znači da socijalizacija uloge spolova također utječe i na procese na razini organizacije. Centralno pitanje na toj razini vezano je uz prakse selekcije i promocije koje postoje u konkretnoj organizaciji (tzv. job holder shema) Naime, kada pojedinac koji donosi odluke o selekciji i promociji na menadžerske pozicije u svome okruženju opaža da obično osoba jednoga spola obavlja posao menadžera, tada on može eksplicitno pridruživati spol svojoj shemi o držaču menadžerskog posla.
3. Interpersonalna razina - na interpersonalnoj razini analize u analitičkom okviru, prema Raginsu i Sundstromu, (Ragins, Sundstrom, 1989), ključnim se faktorima za objašnjenje manjka žena u menadžmentu smatraju stereotipi o ulozi spolova i prototip uspješnog menadžera. Kada se radi o stereotipima o spolovima, osobine koje se smatraju ženskima, kao što su blagost, pokornost, ovisnost i brižnost, označene su kao manje poželjne u društvu u odnosu na stereotipno muške osobine, što u konačnici rezultira razvitkom negativnih stavova prema ženskim zaposlenicima na radnome mjestu. Menadžerski prototip uključuje

stereotipno muške osobine i karakteristike, s posljedicom percepcije uspješnog menadžera kao muškarca, što se u originalnoj literaturi prema Scheinu, (Schein, 1973: 95-100), opisuje kao fenomen “think manager - think male”. I pored mnogih povijesnih, političkih i kulturnih razlika koje postoje između zemalja uključenih u istraživanja (USA, Njemačka, UK, Japan i Kina), zajednički stav širom svijeta je taj da je za žene manje vjerojatno da posjeduju potrebna menadžerska znanja i vještine.

4. Individualna razina - kada se radi o individualnoj razini faktori koji se smatraju bitnima jesu razlike u osobinama osoba i razlike u menadžerskom stilu između muškaraca i žena, razlike među spolovima u menadžerskom potencijalu i razlike u stilu rukovođenja (Bass, 1990), tj. sposobnosti verbalnog i neverbalnog komuniciranja, kognitivne sposobnosti, osobine osobe, vrijednosti i interesi. U većini je studija zaključeno da ne postoje značajne razlike u tim faktorima između muškaraca i žena (Vinkenburg, 2000; Wilson, 2003). No, nađeno je da faktori uključuju teret koji žene nose zbog obveza u obitelji i očekivanja vezana uz tradicionalnu ulogu žene koja uključuju, između ostaloga, implicitno vjerovanje da žene na prvo mjesto stavljaju obitelj, a ne karijeru (takvo mišljenje pripada stereotipima).”⁴

3. Napadi na novinarke u Bosni i Hercegovini u kontekstu ugrožavanja medijskih sloboda

“Veći broj žena koje ulaze u određenu profesiju je praćeno sa negativnim pojavama kao što su nesigurnost radnog mjesta, opadanja “ugleda” određene profesije, smanjivanjem plata i drugih beneficija, a što govori i o postojanju mizogenog društvenog okruženja u kojem je rodna ravnopravnost izuzetak, a ne pravilo. S druge strane, žene se nalaze na samo 30% rukovodećih pozicija u bosanskohercegovačkim medijima⁵. Ovo ne znači da su novinarke stoga nužno izloženije napadima i drugim oblicima pritisaka i ugrožavanja. No, svakako su manje osnažene da takve slučajeve prijavljuju pa su i evidencije nepotpune. Kao što se često navodi, napadi na novinare/ke su jedan od glavnih indikatora slobode medija u jednom društvu. Prema Reporterima bez granica, BiH bilježi konstantan pad u zadnjih nekoliko godina kada je riječ o medijskim slobodama, iako po nekim stanovištima

⁴ https://www.researchgate.net/profile/Belle_Ragins/publication/232499085_Gender_and_Power_in_Organizations_A_Longitudinal_Perspective/links/56baaf1f08ae3af6847d8c13.pdf

⁵ <https://media.ba/bs/magazin-novinarstvo/zene-na-samo-30-posto-rukovodecih-pozicija-u-bh-medijima>

ima najliberalnije zakone u regiji. Ovo je posebno problematično budući da je poštovanje drugih prava i sloboda u velikoj mjeri uslovljeno medijskih slobodama. Kako žene u BiH i dalje predstavljaju ranjivu kategoriju stanovništva kroz koju se ukrštaju različiti oblici diskriminacije, ovakav negativan trend dodatno otežava položaj medijskih uposlenica.

Aktivistkinje bh. ženske civilne scene pri tom ističu da kad se žene i nađu na rukovodećim pozicijama u medijima, politički i drugi pritisci se dodatno pojačavaju. Tako je Dragana Midžić direktorica i urednica na lokalnom Radio Kostajnica zbog političkih pritisaka i sukoba smijenjena sa dužnosti bez obrazloženja.⁶

Udruženje/ Udruga BH novinara je februara 2013. izdalo saopštenje u kom je izražena zabrinutost zbog činjenice da „Milorad Dodik sustavno od 2007. verbalno napada i prijeti novinarima/kama Federalne TV, BHRT, ATV, Oslobođenja, TV BN, agencije Beta“... Milorad Dodik je inače posebno sklon da verbalno napada novinarke, na izrazito šovinistički i mizogen način, posebno kada se postavljaju i pokreću pitanja koja su od interesa javnosti, a tiču se djelovanja ovog političara. Tako je nakon što je TV BN objavila informacije o imovini koju Dodik ima u RS i u susjednoj Srbiji uslijedio napad na urednicu BN televizije Suzanu Rađen Todorović⁷. U verbalnim napadima na novinarke predsjednik RS-a se često služi taktikom prozivanja medijske kuće za koju novinarka radi, isticanjem njene nacionalne pripadnosti s podsvjesnim ciljem prikrivanja mizoginije i samopotvrđivanja sebe kao subjekta muške političke moći. Nakon verbalnog napada na novinarku N1 i to na novogodišnjem prijemu u Palati Predsjednika RS, nazvavši i nju i medijsku kuću u kojoj radi „neprijateljskom“, Upravni odbor Udruženje/Udruga BH novinara je 26. decembra 2016. godine istaklo u svom saopštenju da je „posebno zabrinjavajuća činjenica da su najčešće mete napada Milorada Dodika novinarke, koje su u posljednjih desetak godina 17 puta bile žrtve predsjednikovih uvreda, šikaniranja i uznemiravanja, samo zbog toga što su novinarke.“

Političarima pri tom često i ne smeta što poruke koju šalju novinarkama nemaju ni makar kvazi-logičko objašnjenje. Slučaj facebook statusa Samira Kaplana koji je jula 2016.

⁶ FMHL (Free Media Help Line), 2013, slučaj 15

⁷ FMHL, 2013, slučaj 5

prozvao generalnu sekretarku Udruženja/Udruga BH novinari Borku Rudić nakon neuspjelog puča u Turskoj da je sljedbenica pokreta Gulen. Nakon toga je uslijedila hajka i brojni verbalni napadi na Borku Rudić. Kao što se navodi u saopštenju udruženja:

*"Nakon izljeva mržnje na Facebooku i iznošenja neargumentiranih optužbi da je 'lobista Gulenovog pokreta' i osoba koja 'brani četnike', Borka Rudić je verbalno napadnuta u Sarajevu, što se može smatrati direktnom posljedicom hajke koju je pokrenuo Salmir Kaplan."*⁸ Imajući u vidu da je riječ o govoru mržnje koje je upućen pojedinki koja radi i zastupa Udruženje koje se između ostalog bavi i zaštitom prava i medijskih sloboda, učinak ovakvog istupa jednog političara je time i dalekosežniji.

Slučaj verbalnog napada od strane predsjednika Narodne skupštine Republike Srpske na dopisnicu Oslobođenja u Banja Luci Gordanu Katanu prilikom kojeg je verbalno napadnut i novinar Dnevnog Avaza (bitno spomenuti, iako se tema odnosi samo na žene novinarke) je primjer napada kroz koji se ukrštaju političke, entitetske i druge podjele i oblici netolerancije u bh. društvu. S druge strane, predsjednik Republike Srpske Milorad Dodik je marta 2015. istu novinarku napao i izvrijeđao na izrazito šovinistički i mizogen način.⁹ S tim u vezi, Udruženje BH novinari je izdalo saopštenje u kom između ostalog stoji:

*„Govoreći muški vulgarno i rasistički o novinarkinom izgledu, nacionalnoj pripadnosti i mediju za koji radi, predsjednik RS i SNSD –a je brutalno prekršio pravo Gordane Katane na slobodan i dostojanstven novinarski rad, javno pljunuo na njena nacionalna i ženska ljudska prava i pri tom se pohvalio kako ima diskriminatorski odnos prema Oslobođenju, čije je čitanje u javnim institucijama lično zabranio...“*¹⁰ Ovakvi i slični primjeri verbalne i neverbalne komunikacije šalju poruku da je politika „muški“ posao koji žene ne samo da ne trebaju da obavljaju već nemaju prava ni da postavljaju ikakva pitanja. Politički pritisak na novinarke se tako ogleda i u spriječavanju davanja informacija mizogenim uvredama, ukidanjem akreditacija, skidanjem s mailing liste...

Kao što je istakla Ljiljana Zurovac, izvršna direktorica Vijeća za štampu u BiH: *„Kada novinarka postavi provokativno pitanje ili ga bar ta osoba kojoj je postavljeno pitanje*

⁸ <http://media.ba/bs/vijesti-i-dogadaji-vijesti/napad-i-hajka-na-borku-rudic-i-clanove-bh-novinara-nakon-optuzbi-salmira>

⁹ FMHL, 2015., slučaj 13

¹⁰ <http://www.media.ba/bs/magazin-novinarstvo/bh-novinari-protest-povodom-napada-na-gordanu-katanu>

smatra provokativnim – javne osobe nastoje izbjeći odgovor i posežu primitivnim metodama verbalnih napada, koje govore o dubokom ženomrstvu ili mizoginiji, kako se to sada usvojenim rječnikom kaže, nastojeći da novinarku, kao ženu, najprije ponizi, da joj poništi samopoštivanje i sigurnost u ono što radi. Cilj je da joj se poremeti ravnoteža i da se ona disbalansira u onome što mora biti kao novinarka: čvrsta i odlučna, te da se usudi pitati pitanja od javnog interesa. Mi smo imali drastične slučajeve ponižavanja novinarki na taj način i krajnje je zabrinjavajuće što postaje praksa. Riječ je o nečemu zbog čega sva medijska zajednica treba reagovati. Znači, pored toga što imamo političke i ekonomske pritiske generalno na medije, mi sada imamo „novitet“ - uskraćivanje informacija na prilično izopačen način kroz napade na novinarke koje traže informaciju...”¹¹

Kada je riječ o političkim pritiscima i bahatosti 2015. godina će ostati upamćena i po upadu (bivšeg) gradonačelnika Bihaća Emdžada Galijaševića u prostorije ITC Bihać. Vidno nezadovoljan i ljut zbog načina na koji je novinarka Aida Štilić izvještavala o izgradnji mini hidrocentrala na Uni, gradonačelnik je novinarki uputio niz verbalnih prijetnji i najava kako će „poduzeti mjere“. S tim u vezi, Upravni odbor Udruženja/Udruga BH novinari i Linija za pomoć novinarima su osudili ovakav čin i izdali saopštenje u kojem između ostalog stoji: „Nedopustivo je da gradonačelnik Galijašević, kao kakav razbojnik, upada u redakciju jednog medija, te da lično nezadovoljstvo izvještajima rješava verbalnim obračunom i zastrašivanjem novinarke, umjesto da koristi dopuštena i legitimna sredstva - pošalje demant ili pismo glavnom uredniku...”¹²

Slične poruke i načini komunikacije tokom 2017. godine su se mogli vidjeti i u javnim istupima gradonačelnika Zenice Fuada Kasumovića kada je brutalno izvrijeđao novinarku FTV-a Gordanu Ristović - Musliju koja mu je tražila izjavu nakon zasjedanja Gradskog Vijeća u Zenici. Vrhunac mizoginije od strane političara i javnih službenika predstavlja Facebook status sekretara Predsjedništva BIH, na kojem je novinarke Sanelu Prašović Gadžo i Arijanu Saračević Helać nazvao „polovnjačama“, iznijevši pri tom i niz uvreda na njihov izgled.

¹¹ <https://www.media.ba/bs/magazin-novinarstvo/ljiljana-zurovac-napadi-na-novinarke-postali-su-posebna-poslastica>

¹² <http://avaz.ba/vijesti/187151/osuden-napad-gradonacelnika-bihaca-galijasevica-na-novinarku-ftv-aidu-stilic>

Izvor: dnevniavaz

<https://avaz.ba/vijesti/bih/328586/sluzbenik-predsjednistva-bih-izbrisao-status-na-fb-u-zet-na-drzavnoj-placi-od-2-600-km-vrijedao-novinarke>

Milorad Dodik je u javnosti poznat kao osoba koja je često dolazila u sukob sa medijima. Tako imamo primjere kada je Dodik vrijeđao novinarku Arijanu Saračević - Helać s riječima „*Vidi se da ste pristojni, mada lijepo ne izgledaš, šta ti mogu.*“¹³

Također je 2015. na press konferenciji napao novinarku Gordanu Katanu te joj rekao „*Dolazite iz medija koji je takav i dolazite, naravno, iz naroda koji je takav.*“¹⁴ Ovim činom prekršena su tri zakona. Prekršen je Zakon o ravnopravnosti spolova, Zakon o zabrani diskriminacije BiH kao i Krivični zakon Republike Srpske koji zabranjuje širenje međunacionalne mržnje.

Spomenuta novinarka Federalne televizije Aida Štilić napadnuta je i od strane tadašnjeg delegata SDA u Domu naroda Parlamenta Federacije BiH, Asima Kambera. Napad je uslijedio nakon njenih priloga iz Sanskog Mosta, gdje su sagovornici tvrdili da im se traži novac za izgradnju različitih objekata i da to radi nekadašnji načelnik, a sadašnji ambasador za ljudska prava pri UN-u u Beču Sanjin Halimović. Svi sagovornici su tad rekli otvoreno „*načelnici su pod političkom palicom*

¹³ <https://www.youtube.com/watch?v=c8Q1WEbUJu8> – isječak iz emisije; FTV

¹⁴ <https://www.youtube.com/watch?v=Tsd6xMuNISc> – isječak iz centralne informativne emisije; TV 1

Asima Kambera.” Nakon toga je Kamber na svom blogu napisao da novinarka dobija instrukcije od opozicije što je shvatila kao napad na njen novinarski integritet.¹⁵

Dvostruki napad na novinarke se desio na konferenciji za medije Gradske organizacije SDA u Bihaću, kada je Hamdija Abdić Tigar rekao *da „urednica i novinarka magazina Mreža pripaze šta pišu.*“ Tadašnja urednica Mreže FTV-a je bila Elma Kazagić, a novinarka je opet bila Aida Štilić.¹⁶

Pripadnici Ravnogorskog četničkog pokreta u Draževini kod Višegrada fizički napali novinarku N1 Adisu Imamović. Novinarka Imamović tada je zadobila lakše tjelesne povrede, a protiv napadača su podnesene prijave.¹⁷

U oktobru 2016. godine vlasnik “Moje klinike” Elmir Talirević verbalno napao i vrijeđao novinarku CIN-a Selmu Učanbarlić. Redakcija CIN-a podnijela krivičnu prijavu, ali je Talirević kažnjen samo zbog klevete.¹⁸

Novinarki N1 televizije Adisi Imamović upućene prijetnje smrću zbog objavljene fotografije prosjaka na kolektivnom iftaru u Konjević Polju. Osobe koje su prijetile nikad nisu procesuirane.¹⁹

3.1. Prijetnje koje novinarke dobijaju putem društvenih mreža

“Prijetnja koju je novinarka 2017. godine zaprimila putem društvenih mreža *„odgovaraćeš pred Bogom šejtane ženski“*²⁰ ukazuju na već spomenuto prelamanje etničke, religijske i rodne diskriminacije u kontekstu bh. društva. Zabilježeni su i slučajevi poziva na linč, silovanje i sl. kako preko slanja poruka putem messenger, ali i preko facebook stranica i profila. Novinarke koje adresiraju bitna politička pitanjima ili iznose vlastite stavove o osjetljivim temama (npr. u slučaju iznošenja ličnog stava o nošenju hidžaba) često nailaze na salvu prijetnji, huškanja, govora mržnje u kojima se poziva na počinjavanje krivičnih djela protiv njih, a što je također krivično djelo. Umjesto polemike, sučeljavanja mišljenja i sl. na taj način se dodatno radikalizuje i kontaminira

¹⁵ <https://www.media.ba/bs/magazin-novinarstvo/novinarke-na-meti-politickih-napada>

¹⁶ Ibid

¹⁷ <https://analiziraj.ba/napadi-na-novinare-u-bih-prebijanja-prijetnje-smrcu-i-silovanjem-uvrede-napadi-na-porodice/>

¹⁸ Ibid

¹⁹ Ibid

²⁰ FMHL, 2017, slučaj, 20

javni prostor zloupotrebom slobode govora putem interneta²¹. Nereagovanje institucija proizvodi stalni strah kod novinarki i po mišljenju aktivistkinja jedan od najdrastičnijih primjera je pomenuti slučaj novinarkinje Lejle Čolak koja je nakon brojnih prijetnji napustila Bosnu i Hercegovinu. Kada je o online medijima riječ, poseban problem bh. društva je što ne postoji centralni registar online medija i portala, i što je vlasništvo nad online medijima daleko više netransparentnije i podložnije političkim zloupotrebama²². Aktivistkinje sa kojima je obavljen razgovor su apostrofale na problem da je zbog nedovoljne regulisanosti cyber prostora i nekapacitarnosti institucija da se ovim bave, internet postao novi prostor za napade na novinare/ke i medijske kuće.”²³

“Kampanja #ženeujavnomprostoru razotkrila je sa čime se žene svakodnevno suočavaju u školama, liječničkim ordinacijama, na ulicama, u medijima, jednom riječju na vlastitom random mjestu, samo zato što su žene. Upozoriti i zastrašiti jednu ženu moguće je i prijetnjom. Prema izvještaju Međunarodne ženske medijske fondacije (IWMF) iz 2018. godine, dvije trećine novinarki koje su sudjelovale u istraživanju (25 novinarki intervjuisano je u sklopu istraživanja, a ukupno 597 novinarski ispunilo je upitnik) barem jednom su doživjele prijetnje i uznemiravanje putem digitalnih kanala. Njih 40% je kazalo da su zbog takvih iskustava u profesionalnom životu izbjegavale obrađivati određene temu. Jedna od deset novinarki koje su sudjelovale u istraživanju prijetnje i uznemiravanje doživljava svaki dan, a četvrtina novinarki doživjela je i fizički napad.”²⁴

Prijetnje novinarkama su postale društveno normalizovane, kao i nasilje prema ženama, što je krajnje zabrinjavajuće.

²¹ <http://bhnovinari.ba/bs/2016/08/29/saopenje-povodom-prijetnji-silovanjem-novinarke-lejle-olak/>

²² Inicijativa za monitoring evropskih integracija Bosne i Hercegovine, Human Rights Paper, Paper 23, Alternativni izvještaj za BIH 2016, Sarajevo, str. 38

²³ One World Platform, Association for Progressive Communications, Zaustaviti nasilje. Ženska prava i sigurnost na internetu, 2015, str. 29

²⁴ Podaci prema izvještaju *Međunarodne ženske medijske fondacije IWMF*

4. Zaključak

Mediji su svuda oko nas i njihov je utjecaj neizbježan. Kreiraju stvarnost, postavljaju zahtjeve i određuju društvene norme. Svjesni ili ne, predrasude, stereotipi i diskriminacije postoje u svim sferama života, a mediji su ti koji ih zastupaju i promiču. Teško je oduprijeti se stalnim "bombardiranjem" medija kako bi trebali izgledati i ponašati se, stoga se i naša sloboda gubi. Moramo težiti medijskoj pismenosti, postati svjesni svega što se događa oko nas, racionalizirati i reagirati, propitkivati sve što nam se nameće kao poželjno i "in". Mi smo ti koji moramo kreirati i oblikovati stvarnost, odbaciti nametnute ideale i mišljenja, prestati biti marionete i osvojiti bitku za ravnopravnost.

Rad je odgovorio na ključna pitanja, a koja se tiču omalovažavanja i ponižavanja žena novinarki koje samo obavljaju svoj posao. Žene su nakon pojave feminističkih ideja od statusa „nižih bića“ postale emancipovane i neiscrpno se bore za svoja prava i individualnost. Danas postoji veliki broj žena u Turskoj koje su svojim vrijednim radom i zalaganjem postale naučnice, pilotkinje, sportašice. Takve i slične aktivnosti su prije postanka feminističkog pokreta bile strane, nepoznate, pa čak i gotovo zabranjene ženama.

Mizogini komentari koje novinarke trpe od strane političkih dužnosnika daleko su od usamljenih incidenata, što potvrđuje i slučaj Gordane Katane, novinarki *Oslobođenja* koju je predsjednik bh entiteta Republika Srpska 2015. godine vrijeđao na osnovu činjenice da je žena, potom i na osnovu njenog izgleda, a što sam već obradila u svome radu.

Zaključujem da su žene itekako izložene diskriminaciji, te da mnogi (kada kažem mnogi, mislim isključivo na muškarce) smatraju da je njima mjesto u kući i sa djecom. Pored toga seksizam koji novinarke trpe u svom poslu je sveprisutan i stoga treba cijeniti svako nastojanje da se svi njegovi oblici u novinarstvu prokažu i učine vidljivijim. Rijetko se ko uspijeva uhvatiti u koštac sa inteligentnom, uspješnom, a pri tome i lijepom ženom.

5. Literatura

Knjiga:

Beasley, M. (1993): *WOMEN IN MASS COMMUNICATION*, London

Internet izvori:

- (1) Sever, I., Andraković, A.: *Žena na javnoj televiziji, 2011.*, Preuzeto iz: file:///C:/Windows/system32/config/systemprofile/Downloads/1_1.pdf , pristupljeno 19.03.2021. godine
- (2) *Free Media Help Line*, Preuzeto iz: <https://www.rcmediafreedom.eu/Tools/Support-centres/Free-media-help-line-Bosnia-Herzegovina-Linija-za-pomoc-novinarima-Bosnia-Herzegovina>, pristupljeno 19.03.2021. godine
- (3) *Žene u medijima, nevidljivost koja opstaje*, Preuzeto iz: <http://www.libela.org/sastavom/4355-zene-u-medijima-nevidljivost-kojaopstaje>, pristupljeno 19.03.2021. godine
- (4) *Žene u poslovnom svijetu i stakleni strop*, Preuzeto iz: <http://www.kvalis.com/oportalu/item/119-%C5%BEene-u-poslovnom-svijetu-istakleni-strop-glass-ceiling>, pristupljeno 19.03.2021. godine
- (5) Ragins, R. B., Sundstrom, E.: *Gender and Power in Organizations: A Longitudinal Perspective, 1989., Psychological Bulletin*, Preuzeto iz: https://www.researchgate.net/profile/Belle_Ragins/publication/232499085_Gender_and_Pow er_in_Organizations_A_Longitudinal_Perspective/links/56baaf1f08ae3af6847d8c13.pdf, pristupljeno 19.03.2021. godine
- (6) Schein, E. V.: *Relationships between sex role stereotypes and requisitemanagement characteristics, 1973., Journal of Applied Psychology* , Preuzeto iz: https://www.researchgate.net/publication/18383314_The_Relationship_Between_Sex_Role_S tereotypes_and_Requisite_Management_Characteristics, pristupljeno 19.03.2021. godine
- (7) Vinkenburg, J.C., Jansen, G.W.P., Koopman, L.P.: *Feminine Leadership - A Review of Gender Differences in Managerial Behaviour and Effectiveness, London, 2000.*, Preuzeto iz: <http://ecampus.nmit.ac.nz/moodle/file.php/4599/Diversity/Vinkenburg%20-%20Feminine%20leadership,%202000.pdf>, pristupljeno 19.03.2021. godine

- (8) *Žene na samo 30 posto rukovodećih pozicija u bh medijima*, Preuzeto iz: <https://media.ba/bs/magazin-novinarstvo/zene-na-samo-30-posto-rukovodecih-pozicija-u-bh-medijima>, pristupljeno 19.03.2021. godine
- (9) *Napad i hajka na Borku Rudić i članove bh novinara nakon optužbi Salmira*, Preuzeto iz: <http://media.ba/bs/vijesti-i-dogadaji-vijesti/napad-i-hajka-na-borku-rudic-i-clanove-bh-novinarana-nakon-optuzbi-salmira>, pristupljeno 19.03.2021. godine
- (10) *Protest povodom napada na Gordanu Katanu*, Preuzeto iz: <http://www.media.ba/bs/magazin-novinarstvo/bh-novinari-protest-povodom-napada-na-gordanu-katanu>, pristupljeno 19.03.2021. godine
- (11) *Napadi na novinarke postali su posebna slastica*, Preuzeto iz: <https://www.media.ba/bs/magazin-novinarstvo/ljiljana-zurovac-napadi-na-novinarke-postali-su-posebna-poslastica>, pristupljeno 19.03.2021. godine
- (12) *Osuđen napad gradonačelnika Bihaća Galijaševića na novinarku FTV Aidu Štilić*,
Preuzeto iz: <https://avaz.ba/vijesti/187151/osuden-napad-gradonacelnika-bihaca-galijasevica-na-novinarku-ftv-aidu-stilic>, pristupljeno 19.03.2021. godine
- (13) *Saopćenje povodom prijetnji silovanjem novinarke Lejle Čolak*, Preuzeto iz: <http://bhnovinari.ba/bs/2016/08/29/saopenje-povodom-prijetnji-silovanjem-novinarke-lejle-olak/>, pristupljeno 19.03.2021. godine
- (14) *Novinarke na meti političkih napada*; Preuzeto iz: <https://www.media.ba/bs/magazin-novinarstvo/novinarke-na-meti-politickih-napada>, pristupljeno 07.04.2021. godine
- (15) *Napadi na novinare u BiH: prebijanja, prijetnje smrći i silovanjem, uvrede, napadi na porodice*, Preuzeto iz: <https://analiziraj.ba/napadi-na-novinare-u-bih-prebijanja-prijetnje-smrcu-i-silovanjem-uvrede-napadi-na-porodice/>, pristupljeno 07.04.2021. godine

Znanstveni radovi

Lubina, T., Klimpak Brkić, I.: Rodni stereotipi: Objektivizacija ženskog lika u medijima